

ŽODŽIO *PĀREIGOS* REIKŠMĖ IR VIETININKO PROBLEMA

Santrauka

Straipsnio tikslas – išsiaiškinti žodžio *pareigos* kilmę ir reikšmės atspalvius, išnagrinėti vietininko *pareigose* norminimo istoriją, realiąją vartoseną ir įvertinti dabartinės kodifikacijos pagrįstumą.

Raštų žodis *pareiga* yra veiksmažodinis abstraktas, padarytas galūninės darybos būdu iš veiksmažodžio *pareiti*. Nors dėl žodžio *pareiga* reikšmės „priedermė“ tinkamumo būta abejonių, tačiau jis įsitvirtino bendrinėje kalboje, o su tarnyba susijusiai reikšmei žymėti įsigalėjo daugiskaitos forma *pareigos*.

XX a. pradžioje vietininkas *pareigose* teiktas vartoti kaip pateisinamas lietuvių kalbos pavyzdžiais, t. y. žymintis beveik konkrečią vietą. Vėliau, XX a. viduryje, pradėti taisyti keli pasakymai su vietininku: *dirbti pareigose*, *pažeminti (paaukštinti) pareigose*, *būti pareigose*. Pirmiausia tokie vietininkai peikti dėl stilistinių sumetimų, nes vartoti įkyriai, be reikalo; be to, pasakymus darė neaiškius. Taip pat manyta, kad šis vietininkas lietuvių kalbai svetimas, nebūdingas, niekuo nepagrįstas ir nemotyvuotas.

Dabartinėje administracinėje kalboje neteiktiniais laikomų vietininkų *pareigose* pasitaiko neretai, ypač neredaguojamuose tekstuose, jie vartojami būdui, būviui, požymiui reikšti. Išnagrinėjus žodžio *pareigos* apibrėžtis lietuvių kalbos žodynuose ir realiąją vartoseną, paaiškėjo, kad viena iš šio žodžio semų yra perkeltinė vietos reikšmė, kuri siejama su tam tikra tarnybos ar darbo sritimi, pobūdžiu, statusu. Todėl vertėtų persvarstyti vietininko *pareigose* norminį vertinimą, nes žodžio, turinčio perkeltinę vietos reikšmę, vietininkas neturėtų būti griežtai taisomas.

ESMINIAI ŽODŽIAI: žodžio reikšmė, vietininkas, linksnis, norminimas, administracinė kalba.

RASUOLĖ VLADARSKIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius

rasuole.vladarskiene@lki.lt